

**БОЖКО С.О.,
аспірант**

*Інститут міжнародних
відносин
Київського національного
університету
імені Тараса Шевченка*

**ПОЛІТИКА
БЕЗПЕКИ ШВЕЦІЇ
В РЕГІОНІ
БАЛТІЙСЬКОГО
МОРЯ ПІСЛЯ
ЗАКІНЧЕННЯ
«ХОЛОДНОЇ
ВІЙНИ»**

Процес зникнення лінії розподілу періоду холодної війни ще не закінчився. Регіон Балтійського моря є одним з місць в Європі, де архітектура безпеки не набула кінцевої форми. Після закінчення «холодної війни» Балтика зазнала значних геополітичних змін. Унаслідок розпаду Радянського Союзу три прибалтійські країни – Литва, Латвія та Естонія – отримали свою незалежність. Вплив Росії в регіоні став значно меншим у порівнянні з роллю, яку відігравав СРСР.

Три прибалтійські держави проголосили стратегічний курс на приєднання до євроатлантичних інтеграційних структур. Членство прибалтійських держав у НАТО розглядається ними як військово-політична гарантія їхньої безпеки. Однак багато дослідників і політиків стверджують, що вступ країн Прибалтики до НАТО матиме суперечливі наслідки.

Режим безпеки в регіоні Балтійського моря ще не є сформованим, відбувається пошук оптимальної моделі безпеки. У цьому контексті було б корисним взяти до уваги досвід і практику політики безпеки Швеції. Підхід та,

власне, політика Швеції щодо створення нового режиму безпеки на Балтиці сприяє миру і стабільності.

Питанню політики безпеки Швеції в регіоні Балтійського моря присвячена чимала кількість літератури. Ця проблема розглядалась у працях К. Арчера (Archer), К. Вальбека (Wahlbäck), А.-С. Даль (Dahl), І. Дьорфера (Dörfer), М. Карлссона (Karlsson), Й. Кіля (Kihl), О. Кнудсена (Knudsen), У. Хертонссона (Hjertonsson) та інших учених¹.

У статті М. Карлссона і О. Кнудсена аналізується розвиток політики Швеції щодо прибалтійських країн протягом 1990-х років і вивчаються зміни у шведському зовнішньополітичному курсі, які мали місце протягом цього періоду. З'ясовуються причини цих змін. Автори використали таку типологізацію причин: 1) дії та рішення керівників держав; 2) вплив бюрократичного апарату; 3) перегрупування політичних сил і вплив різних груп інтересів і 4) зовнішній фактор. Закінчення «холодної війни» було чи не найголовнішою причиною зміни зовнішньої політики Швеції відносно прибалтійських країн на початку 1990-х років. Цей зовнішній фактор також вплинув на позицію керівництва держави і бюрократичного апарату, що були змушені пристосовуватись до змін у світовій системі міжнародних відносин. У 1990 р. тиск громадської думки та опозиційних партій вплинув на рішення шведського уряду підтримати національно-визвольні рухи в прибалтійських країнах. З другої половини 1990-х відчутним був вплив промислового сектора шведської економіки на лобювання вступу Естонії, Латвії та Литви до Європейського Союзу. Ці країни розглядаються шведським бізнесом як перспективні ринки для товарів і капіталу².

К. Арчер вивчає політику безпеки чотирьох північноєвропейських країн (Данії, Норвегії, Фінляндії та Швеції) щодо прибалтійських держав, розглядає контекст, форми і успішність цієї політики; досліджує вплив Швеції й інших країн Північної Європи на формування національних концепцій безпеки в Естонії, Латвії та Литві. Важливим є зауваження автора про те, що Швеція розглядає регіон Балтійського моря в контексті відносин між великими державами³.

І. Дьорфер досліджує політику Швеції щодо прибалтійських країн у 1989-1996 рр., приводить аргументи на користь вступу Швеції та Фінляндії до НАТО⁴. Й. Кіль у своїй статті підкреслює важливість залучення Росії до регіонального співробітництва⁵.

В окремій роботі О. Кнудсен обрав емпіричною основою аналізу інтерв'ю, виступи, статті і заяви політичних діячів. Предмет аналізу – ставлення Швеції до розширення ЄС і НАТО в регіоні Балтійського моря, її підхід до відносин з Росією. Дослідник справедливо стверджує, що геополітичне положення Швеції – близькість до прибалтійських країн і Росії – багато в чому пояснює особливості її політики безпеки в регіоні.

О. Кнудсен констатує, що Швеція, як і Фінляндія, сповідує інтегрований підхід щодо безпеки в регіоні Балтійського моря, виступаючи за використання різних структур і механізмів безпеки⁶.

У нашій статті ми ставимо за мету розглянути розвиток політики безпеки Швеції в регіоні Балтійського моря і, зокрема, щодо прибалтійських країн; вивчити позицію Швеції стосовно способів вирішення проблем безпеки в регіоні і підтримки регіональної стабільності. У вищезазначених працях подається аналіз політики Швеції в регіоні Балтійського моря приблизно до 2000 року. Авторський доробок полягає в тому, що в статті досліджено еволюцію політики Швеції від початку 1990-х років до сьогодення.

Активна присутність Швеції в регіоні Балтійського моря мотивується декількома факторами.

По-перше, це географічна близькість до прибалтійських країн і Росії. Якщо б Швеція та інші держави Північної Європи відмовились від активної політики в регіоні Балтійського моря, то цей вакуум ймовірно був би заповнений у першому випадку Росією, у другому – США і Німеччиною. Треба визнати, що країни Північної Європи є для Росії більш прийнятними акторами в регіоні, ніж, скажімо, США. Крім того, вагома підтримка Швецією прибалтійських країн пояснюється побоюваннями першої щодо загрози поширення на її територію проблем у сфері "м'якої" безпеки (організована злочинність, забруднення навколишнього середовища тощо), які сьогодні мають прибалти. З точки зору Швеції, з такими загрозами краще боротися на території прибалтійських країн, ніж чекати поки вони перекинуться на її територію. Також зі стратегічної точки зору прибалтійські країни є буфером між Швецією та Росією, тому їх зміцнення як незалежних держав становить безпосередній інтерес першої.

По-друге, Естонія, Латвія і Литва є потенційними ринками для шведського бізнесу.

По-третє, існують глибокі історичні зв'язки та ідеологічна близькість між Швецією та прибалтійськими країнами. Швеція прагне приєднати прибалтійські держави до єдиної північноєвропейської сім'ї⁷.

Під час процесів дезінтеграції СРСР зовнішня політика Швеції стосовно прибалтійських республік була обережною й консервативною. Шведський уряд пильно слідкував за розвитком процесів на території СРСР і не хотів своєю підтримкою Естонії, Латвії та Литви послаблювати позиції союзного центру. Лише після перемоги на парламентських виборах в прибалтійських країнах сил, що виступали за незалежність республік, політичне керівництво Швеції почало відкрито підтримувати суверенізацію прибалтів. У період перебування у Швеції при владі правоцентристської коаліції на чолі з Поміркованою (консервативною)

партією (1991-1994 рр.) урядом офіційно заявлялось, що Швеція не залишатиметься байдужою до ворожих дій, здійснених проти прибалтійських країн⁸.

У 1992 р. Швеція відмовилась від ідеї нейтралітету як головного елементу її політики безпеки. Термін "нейтралітет" був замінений на вираз "військова позаблоковість". Причинами змін у політиці були розпад СРСР і бажання Швеції вступити в Європейський Союз (ЄС). Зникнення радянської загрози відмінило необхідність у політиці нейтралітету, а членство в ЄС зробило проведення такої політики неможливим. ЄС крім усього іншого – це політичний альянс.

Нова формула, прийнята у Швеції в 1992 р., однак містила посилання на нейтралітет. Військова позаблоковість дає можливість Швеції залишатися нейтральною у випадку конфлікту поблизу її території. Тут шведське керівництво мало на меті показати, що країна зберігає можливість залишитися нейтральною у випадку війни. Різниця з попередньою доктриною полягає в тому, що нейтралітет є одним з варіантів політики, у той час, як протягом «холодної війни» він був єдиним можливим курсом в умовах воєнного конфлікту.

У 1994 році до влади в країні знову прийшли соціал-демократи. У 1995 році Швеція стала членом ЄС і приєдналася до Спільної зовнішньої політики та політики безпеки цієї організації. Ще раніше, у 1994 році Швеція почала брати активну участь у програмі НАТО "Партнерство заради миру" (ПЗМ). Позиція Швеції щодо побудови нового режиму безпеки в регіоні Балтійського моря стала більш рішучою. Підкреслювалось, що режим безпеки Балтійського регіону треба розглядати в більш широкому, ніж суто регіональному контексті⁹.

У 1996 році урядом Швеції була розроблена нова формула політики безпеки в регіоні Балтійського моря, яка використовується і сьогодні. Згідно із цією формулою, проблеми "м'якої" безпеки можуть вирішуватися на регіональному рівні і в цьому контексті Швеція готова надавати необхідну допомогу; але питання воєнної безпеки повинні вирішуватися на більш широкому рівні. Крім цього Швеція розглядає Європейський Союз як засіб зміцнення безпеки прибалтійських країн, а його розширення як "один з найважливіших елементів в еволюції європейської архітектури безпеки"¹⁰. Швеція зробила наголос на важливості підтримки добрих стосунків з Росією. З точки зору першої, лише США і великі держави Європи здатні підтримувати баланс сил у Північній Європі по відношенню до Росії.

Таким чином, Швеція розглядає балтійську безпеку в глобальній перспективі, наголос робиться на пристосуванні й співробітництві. У цьому контексті протягом 1990-х років ймовірно членство прибалтійських країн у НАТО розглядалось Швецією як небажане. Однак з 2001 р.

шведський уряд став офіційно підтримувати членство Естонії, Латвії та Литви в НАТО. "Розширення ЄС і НАТО справляє позитивний вплив на безпеку в Європі... Запрошення Естонії, Латвії та Литви стати членами ЄС і НАТО значно покращило ситуацію у сфері безпеки в регіоні Балтійського моря", – зазначається в доповіді Комісії з питань оборони Швеції від 27 лютого 2003 р.¹¹ У цій же доповіді підкреслюється, що "ключовим моментом для Швеції лишається участь США в підтримці безпеки в регіоні Балтійського моря"¹².

Як уже зазначалось, Швеція намагається сприяти поглибленню співробітництва між Росією і Заходом. Причому Швеція використовує для цього як двосторонні, так і багатосторонні форми відносин з Росією. В останній час спостерігалась тенденція надання все більшої переваги багатосторонньому рівню співробітництва, головним чином через ЄС і регіональні організації. Предметом співробітництва є в основному проблеми "м'якої" безпеки. Швеція виступає за залучення Росії до співробітництва у сфері безпеки в регіоні Балтійського моря. Але знову таки таке співробітництво повинно бути тісно пов'язаним із загальноєвропейською системою безпеки. Такий підхід пояснюється побоюваннями Швеції опинитись разом з іншими північноєвропейськими країнами наодинці з Росією у вирішенні регіональних проблем, що може призвести до поширення гегемонії останньої в регіоні¹³.

Воєнна стратегія Швеції робить все менший акцент на ймовірність зіткнення з воєнною агресією. Але це не означає, що воєнна загроза зникла, вона просто змінила свій характер – від зіткнення між воєнно-політичними блоками до локальних і регіональних конфліктів¹⁴. Інші загрози пов'язані з розвитком технологій (розвиток хімічної та біологічної зброї, інформаційних систем і точної зброї), у тому числі й військових. Це, у свою чергу, призводить до виникнення нових ризиків і стимулює розвиток військових технологій у Швеції на противагу цим процесам. Особлива увага тут відводиться розвитку власних інформаційних технологій у військовій сфері. Також проводиться робота по наданню збройним силам гнучкості для того, щоб вони були здатні брати участь у різних видах збройних конфліктів – локальних, війні на своїй території та в міжнародних операціях¹⁵.

Що стосується можливого членства Швеції в НАТО, то офіційний Стокгольм дотримується тієї позиції, що країна немає потреби вступати в альянс, оскільки, по-перше, Швеція не відчуває зовнішньої загрози її суверенітету і, по-друге, її входження в НАТО може викликати ріст напруження в регіоні Балтійського моря.

Існують і альтернативні погляди відносно питання членства Швеції в НАТО. Представники Народної партії Швеції підтримують членство останньої та Фінляндії в НАТО. Це, на їх думку, створить однорідне без-

пекове середовище в Північній Європі. В якості однієї з причин цього підходу висувається необхідність скорочення військових витрат.

Сьогодні у Швеції точаться активні дебати з приводу можливого вступу країни до НАТО. На рівні політичної риторики продовжує вживатися термін "військова позаблоковість" (Зовнішньополітична декларація Уряду від 8 лютого 2002 року та Угода між Урядом і трьома найбільшими парламентськими партіями – Соціал-демократичною, Центристською та Поміркованою – з приводу політики безпеки Швеції від 11 лютого 2002 року)¹⁶. Однак деякі аналітики вказують на ознаки, що свідчать про ймовірну зміну позиції Швеції в майбутньому. У кінці лютого 2002 року тодішній Міністр закордонних справ Швеції Анна Лінд у своєму виступі у шведському місті Селен сказала, що "... важко буде собі уявити, що Швеція залишиться нейтральною у випадку агресії проти країни, що є або збирається в найближчий час стати членом союзу [Європейського Союзу]". Але далі все ж таки зазначила про те, що позаблоковість надає Швеції можливість залишатися нейтральною у випадку збройного конфлікту¹⁷.

Фактором, що не дозволяє стверджувати про членство Швеції в НАТО принаймні у найближчій перспективі, є результати опитувань громадської думки в країні. У 2002 р. 49% респондентів були проти приєднання Швеції до Альянсу, тоді, як лише 22% "за"¹⁸.

Вступ трьох прибалтійських країн до НАТО є прецедентом, що знімає з порядку денного два з основних сьогоденних аргументів проти приєднання Швеції до Альянсу – небажання псувати відносини з Росією та ускладнювати ситуацію прибалтійських країн¹⁹. У наукових колах Швеції існує думка, що в довгостроковій перспективі в результаті розширення НАТО Швеція все ж таки приєднається до Альянсу для створення однорідного безпекового середовища на Півночі Європи.

Варто звернути увагу на внесок, який робить Швеція в процес усвідомлення прибалтійськими країнами нових загроз безпеці і концепцій безпеки, які слід імплементувати сьогодні.

Прибалтійські країни розглядають безпеку в термінах «холодної війни», де ключовим елементом є колективна безпека, уособленням якої є НАТО. Але в останні часи відбувається переосмислення поняття безпеки. Новий термін – "всеосяжна безпека" (англ. мовою "comprehensive security") – з'явився в лексиконі політиків і дослідників. Змістом нового поняття є те, що безпека існує або не існує на декількох рівнях, починаючи від індивідуального і далі продовжуючи національним, і закінчуючи міжнародним і глобальним. До компонентів всеосяжної безпеки належить не тільки військовий, але й економічний компонент і компоненти навколишнього середовища й прав людини²⁰. Саме такої концепції безпеки дотримується Швеція ще із часів «холодної війни». Швеція виз-

начає наступні інструменти досягнення всеосяжної безпеки: операції з підтримки миру, гуманітарні місії, "демократичний, соціальний, економічний і екологічний розвиток", регіональне співробітництво і "міцні політичні та економічні відносини між демократичними державами"²¹.

Офіційна позиція шведського уряду полягає в тому, що "кожна держава має право обирати свою політику безпеки. У той же час всі країни повинні розглядати європейську безпеку в цілому і не шукати своєї безпеки за рахунок безпеки інших країн"²². Уряд Швеції занепокоєний, що членство прибалтійських країн у НАТО і можливе приєднання Швеції до цієї організації буде дуже провокаційним для Росії і призведе до виникнення нових ліній розподілу в Європі.

Головною проблемою прибалтійських країн є їх геополітичне і геостратегічне положення. Ці три країни не можуть бути захищеними ядерною зброєю у випадку широкомасштабної військової агресії. Тим більше не ефективним є використання для захисту звичайних озброєнь. Відтак, членство прибалтів у НАТО лише може дестабілізувати ситуацію в регіоні.

Між тим Швеція надає вагомому підтримку прибалтійським країнам у розбудові їхніх збройних сил і боротьбі із загрозами невоєнній безпеці. Співробітництво у сфері воєнної безпеки між Швецією та прибалтійськими країнами розпочалося в 1992 р. Допомога і співробітництво охоплювали такі питання, як прикордонний контроль, міжнародна організована злочинність, міграція, нерозповсюдження зброї масового знищення, підвищення компетентності у сфері політики безпеки, встановлення демократичних оборонних структур. Крім того, нещодавно (з 2002 р.) надається допомога в запобіганні забрудненню навколишнього середовища через діяльність збройних сил²³. Швеція разом із США фінансує роботу регіонального освітнього центру із зазначених питань, який знаходиться в Неменціне (Литва)²⁴.

Починаючи з 2002 р., розробляються щорічні плани надання допомоги Естонії, Латвії та Литві. Ці плани базуються на пріоритетах окремих прибалтійських країн. Сьогодні надається така підтримка: передача матеріальної частини для батальйонів протиповітряної оборони, піхотних батальйонів, інженерних рот, штабних рот; передача зброї, боєприпасів, протитанкових мін і вибухових речовин; передача медичного обладнання і матеріалів, пунктів медичної допомоги, матеріального забезпечення польових медичних рот; передача обладнання для військово-повітряних баз, військово-морського обладнання, майстерень; навчання офіцерів в офіцерських коледжах і Військовій академії Швеції; допомога інструкторів, радників на рівні міністерств і генеральних штабів; операції з розмінування.

У 2000 р. шведський уряд вирішив що протягом п'яти років буде передано матеріальну частину, обладнання і бойову техніку для десяти піхот-

них батальйонів, трьох штабних рот і шести інженерних рот. Причому така передача поєднуватиметься з необхідними навчанням і тренуванням²⁵.

Швеція є активним учасником двостороннього і багатостороннього співробітництва у сфері безпеки з іншими країнами Північної Європи. Протягом 1990-х років спостерігались розвиток і поглиблення співробітництва між північноєвропейськими країнами у сфері безпеки та оборони. Незважаючи на те, що північноєвропейські країни є членами різних міжнародних організацій у сфері безпеки, серед них існують спільні погляди та інтереси в питаннях політики безпеки. Різниця, що існує серед цих держав у підходах щодо розв'язання проблем безпеки, не заважає широкому безпековому співробітництву між ними.

Важливою частиною співробітництва між північноєвропейськими країнами є обмін досвідом, що стосується багатьох сфер військової політики.

Протягом вже довгого часу між північноєвропейськими країнами розвивається двостороннє співробітництво у сферах морської та повітряної безпеки, порятунку підводних човнів і оборонної промисловості. В останній час все більшого значення набувають навчання і тренування в рамках співробітництва у сфері миротворчості²⁶.

Прикладом ефективного військового співробітництва на балтійському просторі є стосунки між Швецією та Фінляндією. Головним чином це пояснюється географічною близькістю, членством в ЄС і військовою позаблоковістю.

Шведські підводні човни і фінські військові судна проводять регулярні військово-морські навчання. У липні 2001 р. міністри оборони Фінляндії та Швеції підписали угоду стосовно можливості проведення військовими літаками однієї сторони на території іншої тренувальних дій в умовах аварійної ситуації. Що стосується співробітництва у сфері військових навчань, які не відносяться до кризового врегулювання, то поки що тут не досягнуто яких-небудь практичних результатів²⁷.

Північноєвропейські країни часто виступають зі спільними ініціативами в рамках ЄС і НАТО. Наприклад, у листопаді 2001 р. Швеція і Фінляндія висунули в рамках Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП) пропозицію щодо антитерористичних заходів, а в березні 2002 року запропонували свій проект розвитку діяльності РЄАП і ПЗМ²⁸.

З 1997 р. питання безпеки почали обговорюватись на сесіях Північної ради. Міністри закордонних справ і оборони готують до сесій Ради спільні доповіді і беруть участь у дебатах. У 2000 р. Північна рада прийняла рішення створити робочу групу з питань запобігання конфліктам і розв'язання криз у цивільному секторі в Європі²⁹. Можна стверджувати, що Північна рада є зручним місцем для вироблення спільних підходів північноєвропейських країн щодо співробітництва у сфері безпеки в

більш широкому загальноєвропейському контексті. У результаті північноєвропейські держави мають можливість діяти спільно на переговорах на різних європейських форумах. Поєднання зусиль збільшує їхню вагу в європейській політиці.

Міністри оборони Фінляндії, Норвегії, Швеції та Данії за результатами дводенної наради, що проходила 23-24 квітня 2002 р. в норвезькому місті Олесунд, підписали Меморандум про співробітництво і Договір про наміри щодо взаємодії в здійсненні воєнних миротворчих операцій NORDCAPS (Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support).

Зі зведеного реєстру військових підрозділів НОРДКАПС можна буде оперативню відбирати і формувати підрозділи для виконання різних миротворчих задач. Склад підрозділів буде залежати від деталей конкретної операції, а рішення про їхнє використання буде прийматися відповідно до національного законодавства кожної країни-учасниці. Формування постійних штабів і військ не передбачено. Фінляндії доручено розробити для НОРДКАПС систему керування.

Співробітництво в рамках НОРДКАПС серед іншого має на меті забезпечити можливість створення багатонаціонального миротворчого підрозділу як максимум формату бригади. Протягом 2002 р. був організований штаб для розробки методів діяльності бригади та планування. У 2001 р. Швеція і Фінляндія заявили про свій намір забезпечити можливість використання Євросоюзом їхніх підрозділів, занесених до реєстру НОРДКАПС. У рамках НОРДКАПС продовжують робитись зусилля з розвитку можливостей по швидкому реагуванню³⁰.

З 1998 р. щорічно проводяться спільні навчання "Нордік Піс" (Nordic Peace – Північноєвропейський мир). "Нордік Піс" проводиться в рамках програм ПЗМ з метою розвитку здатності участі в миротворчих і гуманітарних операціях. У "Нордік Піс" беруть участь як північноєвропейські країни, так і інші держави-учасниці ПЗМ. Під час навчань у 2002 році в Швеції головна увага була зосереджена на співпраці між цивільним і військовим секторами; у навчаннях брали участь цивільні органи влади з північноєвропейських країн³¹.

Між північноєвропейськими країнами діє Рамкова угода про співробітництво у сфері матеріального забезпечення збройних сил. Відповідно до угоди проект з матеріального забезпечення повинен залучати до співробітництва щонайменше три північноєвропейські країни для того, щоб розглядатись як північноєвропейська ініціатива. У 2001 р. були внесені зміни до угоди, які передбачають, що двосторонні проекти також можуть розглядатись як такі, що регулюються Рамковою угодою. Це полегшило співробітництво, зробивши його гнучкішим та прозорішим. Наприклад, якщо Рамкова угода застосовується відносно проектів, які є двосторонніми в початковій фазі, з часом не існує труднощів

аби залучити інші північноєвропейські країни до цих ініціатив, якщо в цьому буде необхідність³².

У 2001 р. Швеція, Норвегія і Фінляндія прийняли рішення про спільне придбання вертольотів. Уже протягом декількох років продовжується співробітництво щодо розробки нових моделей підводних човнів у рамках так званого проекту "Вікінг". У червні 2001 р. міністри оборони Данії, Фінляндії, Норвегії та Швеції підписали Договір про підтримку співробітництва у сфері оборонної промисловості³³. Ця угода заклала політичні й юридичні рамки для заохочення такого співробітництва з метою підвищення конкурентноздатності оборонної промисловості північноєвропейських країн.

Також відбувається співробітництво між цивільними органами влади північноєвропейських країн. Два рази на рік проходять орієнтаційні зустрічі з метою обміну інформацією щодо змін у сферах цивільної оборони і врегулювання криз у відповідних північноєвропейських країнах. Швеція і Норвегія декілька років тому підписали двосторонній Договір про співробітництво у врегулюванні криз. Діє шведсько-фінський Договір про економічне співробітництво в умовах міжнародних кризових ситуацій³⁴.

Отже, співробітництво Швеції з іншими країнами Північної Європи у сфері воєнної безпеки можна оцінити в цілому як досить успішне. Цікавим є те, що одним з мотивів тісної шведсько-фінської співпраці у сфері воєнної безпеки є обопільні побоювання, що хтось з них двох несподівано вступить до НАТО.

Підсумовуючи матеріал, викладений у статті, можна констатувати, що ключовим елементом політики безпеки Швеції в регіоні Балтійського моря є концепція всеосяжної безпеки, яка охоплює не лише військові, але й економічні, політичні, екологічні компоненти тощо. Беручи до уваги, що так звані нові загрози є сьогодні найбільш актуальними для трьох прибалтійських країн, політика, що спирається на концепцію всеосяжної безпеки є, на нашу думку, найбільш ефективною для стабілізації міжнародних відносин у регіоні.

В оборонному плануванні Швеція продовжує не виключати можливості розвитку найгіршого сценарію, а саме масштабного регіонального воєнного конфлікту. З огляду на це, головними елементами політики безпеки є позаблоковий статус у поєднанні з надійною і модернізованою системою оборони, активна участь у Спільній зовнішній політиці і політиці безпеки ЄС, програмі НАТО "Партнерство заради миру" та інших спільних заходах з Північноатлантичним альянсом, досягнення оперативної сумісності з НАТО. Останнє необхідне для можливості проведення спільних дій з НАТО у випадку потреби.

У ході дослідження було з'ясовано, що політика безпеки Швеції в регіоні Балтійського моря залежить від еволюції основного зовнішньо-

політичного курсу цієї держави на світовій арені. Так, відхід від доктрини нейтралітету став передумовою для більш активної та рішучої політики безпеки шведської держави в регіоні Балтійського моря.

Підхід Швеції відносно створення нового режиму безпеки на Балтиці – принципова роль Європейського Союзу поряд з регіональним співробітництвом у сфері "м'якої" безпеки – слід, на нашу думку, розглядати як найбільш прийнятний.

Предметом подальших досліджень може стати вивчення політики безпеки Швеції в регіоні Балтійського моря після вступу до НАТО Естонії, Латвії та Литви. Досить маловивченою темою є допомога Швеції прибалтійським країнам у сфері безпеки (як воєнної, так і "м'якої"); тут доцільно було б зробити аналіз співробітництва по окремим секторам і вивчити, як допомога "сприймається" її реципієнтами і порівняти це сприйняття з намірами донорів.

ПОСИЛАННЯ

- ¹ Archer C. Norden and the security of the Baltic states // The Norwegian Atlantic Committee Security Police Library. – 1998. – No. 4 – 16 p. – URL <http://www.atlanterhavskomiteen.no/publikasjoner/sp/98/4_98_utskrift.htm>; Archer C. Nordic swans and Baltic cygnets // Cooperation and Conflict. – March 1999. – Vol. 34. – No. 1 – P. 47-71; Dahl A. Not if but how: Sweden's future relations with NATO // NATO Review. – May-June. 1997. – No. 3 – 6 p. – URL <<http://www.nato.int/docu/review/1997/9703-5.htm>>; Dörfer I. The Nordic nations in the new western security regime. – Washington: The Woodrow Wilson Center Press, 1997. – 103 p.; Hjertonsson U. Sweden and security in the Baltic Sea region // 1st Annual Conference on Baltic Sea Security and Cooperation: Conference Papers / edited by Hultdt B., Johannessen U. – Stockholm: Utrikespolitiska Institutet, 1997. – P. 59-62; Karlsson M., Knudsen O.F. Sweden and the Baltic states // Finnish and Swedish security: comparing national policies / edited by Hultdt B., Tiilikainen T., Vaahtoranta T. and Helkama-Rågård A. – Stockholm – Helsinki – Bonn: the Swedish National Defence College, the Finnish Institute of International Affairs and the Institut für Europäische Politik, 2001. – P. 180-203; Kihl J. Sweden's perceptions of her security environment // Sweden and Finland: security perceptions and defense policy: contributions to the Seminar on "Finland and Sweden: Security Perceptions and Defence Policy" arranged by the Department of Strategic and Defence Studies, National Defence College of Finland in Helsinki on 4-6 June 2001 / Ed. by Ries T. and Hagelstam A. – Series 2. – Research Reports Nr.13. – Helsinki: National Defense College, 2001. – P. 4-7; Knudsen O.F. Nordic perspectives on Baltic security: a view through diagnostic statements // International Politics: A journal of transnational issues on global problems. – March 1999. – Vol. 36. – No. 1. – P. 89-112; Landerholm H. Alliansfriheten döljer verkligheten // Internationella Studier. – Våren 2001. – No. 1. – P. 22-35; Wahlbäck K. Baltikums säkerhet när EU och NATO utvidgas / En Debatterie från Försvarsdepartementet. – Stockholm: Försvarsdepartementet, 1997. – 29 p.; Wahlbäck K. Balterna, NATO och vår doktrin // Internationella Studier. – Sommaren 2001. – No. 2. – P. 13-22;

- Мозель Т.Н. Россия и страны Балтии (Литва, Латвия, Эстония) в процессе формирования системы безопасности в Европе: Дисс. ... д-ра полит. наук: 23.00.04. / Дипломат. акад. МИД РФ – М., 2001. – 472 с.
- ² Karlsson M., Knudsen O.F. Op. cit.
 - ³ Archer C. (1998). Op. cit.
 - ⁴ Dörfer I. Op. cit. – P. 77-84.
 - ⁵ Kihl J. Op. cit.
 - ⁶ Knudsen O.F. (1999). Op. cit.
 - ⁷ Archer C. (1999). Op. cit. – P. 61-62.
 - ⁸ Archer C. (1998). Op. cit. – P. 7.
 - ⁹ Ibidem.
 - ¹⁰ Hjertansson U. Op. cit. – P. 60.
 - ¹¹ Säkrare grannskap – osäker värld: säkerhetspolitisk rapport från Försvarsberedningen. Den 27 February 2003. – Stockholm: Regeringskansliet – Försvarsdepartementet – Försvarsberedningen, 2003. – S. 16.
 - ¹² Ibidem. – S. 17.
 - ¹³ Berner Ö., Pursiainen C. A Comparative Perspective // Finnish and Swedish Security: Comparing National Policies / edited by Huldt B., Tiilikainen T., Vaahtoranta T. and Helkama-Rågård A. – Stockholm – Helsinki – Bonn: the Swedish National Defence College, the Finnish Institute of international Affairs and the Institut für Europäische Politik, 2001. – P. 175-176.
 - ¹⁴ Rosenius F. Sweden's defense forces – in a radical change // Security in the North: change and continuity / Ed. by Mika Kertunen. – Series 2. – Research Reports Nr. 9. – Helsinki: National Defense College, 2000. – P. 41-42.
 - ¹⁵ Ibidem. – P. 44.
 - ¹⁶ Sweden's Security Policy. – The Ministry for Foreign Affairs of Sweden, 12 February 2002. – URL http://www.ud.se/inenglish/frontpage/security_eng.htm/.
 - ¹⁷ Farväl till neutraliteten // Dagens Nyheter. – 12.02.2002. – URL www.dn.se.
 - ¹⁸ Bjereld U. Ny undersökning om svenskarnas inställning till Nato: "Rekordstort motstånd mot anslutning" // Dagens Nyheter. – 5 March 2002. – URL www.dn.se.
 - ¹⁹ Dalsjö R. The US and Baltic NATO enlargement // Sweden and Finland: security perceptions and defence policy: contributions to the Seminar on "Finland and Sweden: Security Perceptions and Defence Policy" arranged by the Department of Strategic and Defence Studies, National Defence College of Finland in Helsinki on 4-6 June 2001 / Ed. by Ries T. and Hagelstam A. – Series 2. – No.13. – Helsinki: National Defense College, 2001. – P. 65.
 - ²⁰ Dewitt D. Common, comprehensive and cooperative security // The Pacific Review. – 1994. – Volume 7. – No. 1. – P. 3.
 - ²¹ Sweden in Europe and in the World: Conclusions of a Report on Security Policy by the Swedish Parliamentary Defence Commission. – Stockholm: Ministry of Defence, 1995. – P. 9-10.
 - ²² Svensk säkerhetspolitik i ny omvärldsbelysning: En delrapport från Försvarsberedningen. Ds 1998:9. – Stockholm: Försvarsdepartementet, 1998. – P. 79.
 - ²³ Säkrare grannskap – osäker värld... Op. cit. – S. 291.
 - ²⁴ Ibidem. – P. 295.
 - ²⁵ Security-enhancing co-operation with Estonia, Latvia and Lithuania: Promemoria. – Department for International and Security Affairs of the Ministry of Defense of Sweden. – 2003-01-16. – P. 2.
 - ²⁶ Säkrare grannskap – osäker värld... Op. cit. – S. 287.
 - ²⁷ Harjula J. Finnish and Swedish security cooperation // Sweden and Finland: security perceptions and defence policy: contributions to the Seminar on "Finland and Sweden: Security Perceptions and Defence Policy" arranged by the Department of Strategic and Defence Studies, National Defence College of

- Finland in Helsinki on 4-6 June 2001 / Edited by Ries T. and Hagelstam A. –
Series 2. – No.13. – Helsinki: National Defense College, 2001. – P. 73-74.
- ²⁸ Säkrare grannskap – osäker värld... Op. cit. – S. 287.
- ²⁹ Ibidem.
- ³⁰ Ibidem. – S. 287-288.
- ³¹ Ibidem. – S. 289.
- ³² Harjula J. Op. cit. – P. 72.
- ³³ Säkrare grannskap – osäker värld... Op. cit. – S. 290.
- ³⁴ Ibidem.

Надійшла до редакції 02.04.2004